

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

**Analitinė apžvalga
26/08**

2026-01-22

Bendrojo ugdymo mokyklų išorinė priežiūra Europos šalyse

Įvadas

Šiame analitiniame darbe apžvelgiami Danijos, Estijos, Jungtinės Karalystės, Liuksemburgo, Nyderlandų, Prancūzijos, Suomijos, Švedijos ir Vokietijos bendrojo ugdymo mokyklų išorinės priežiūros (vertinimo) modeliai. Analizuojama šalių švietimą reglamentuojanti teisinė bazė, siekiant nustatyti bendrojo ugdymo mokyklų išorinės priežiūros specifiką, institucinę struktūrą bei šalyse taikomas mokyklų priežiūros (vertinimo) praktikas.

Atlikus pasirinktų šalių bendrojo ugdymo mokyklų išorinio vertinimo (priežiūros) modelių apžvalgą, konstatuota, kad modeliai pagal savo centralizaciją ir valstybės vaidmenį vertinant mokyklas gali būti suskirstyti į tris grupes: 1) valstybinis griežtai centralizuotas, kuriame valstybė planingai ir cikliškai atlieka iš esmės išorinio vertintojo funkciją, pagal griežtai reglamentuotus vertinimo kriterijus, santykinai mažai dėmesio skiriant mokyklų įsivertinimo reikšmei. Šiam modeliui priskirtini Danijos, Liuksemburgo, Prancūzijos, Švedijos ir Vokietijos atvejai; 2) tarpinis, arba nuosaikiai centralizuotas, kuriame mokyklos ir valstybinės institucijos dalinasi mokyklų vertinimo-priežiūros funkcijomis. Šiam modeliui priskirtina Estija bei Nyderlandai, iš dalies – ir Jungtinė Karalystė; 3) mokyklų autonomijos principu veikiantis vertinimo modelis, kuriame reikšmingiausias mokyklų vertinimas (įsivertinimas) yra atliekamas pačių mokyklų ir yra laikomas pagrindiniu priežiūros ir vertinimo principu. Šį modelį iš apžvalgai pasirinktų valstybių taiko vienintelė Suomija.

Apibendrinant galima teigti, kad tarp analizuotų atvejų dominuoja valstybinis-centralizuotas mokyklų išorinės priežiūros (vertinimo) modelis, apimantis griežtą teisinį reglamentavimą, apibrėžtą mokyklų priežiūros institucijų tinklą tiek valstybiniu, tiek savivaldos lygmeniu. Vos keliose valstybėse taikomas labiau decentralizuotas, pačių mokyklų įsivertinimu grįstas priežiūros modelis. Atkreiptinas dėmesys, kad būtent šių valstybių – Suomijos bei Estijos – švietimo rodikliai yra vieni geriausių pasaulyje.

Danija

Danijoje bendrojo lavinimo mokyklų išorinės priežiūros procese dalyvauja savivaldybės, Nacionalinė švietimo ir kokybės agentūra (dan. *Styrelsen for Undervisning I Kvalitet, STUK*)¹ bei Danijos vertinimo institutas (*Danmarks Evalueringsinstitut, EVA*)². Šių institucijų funkcijos ir

¹ Ministry of Children and Education. National Agency for Education and Quality: <https://eng.uvm.dk/the-ministry/the-ministry-structure/national-agency-for-education-and-quality/>

² Danmarks Evalueringsinstitut. The Danish Evaluation Institute (EVA): <https://eva.dk/om-eva/eva-in-english>

vaidmuo yra reglamentuoti įstatymuose bei aktualiuose Vaikų ir švietimo ministerijos³ (*Børne- og Undervisningsministeriet*) įsakymuose⁴.

Danijoje už pradinio ir žemesniojo vidurinio mokymo įstaigų (*Folkeskolen*) kokybę yra atsakingos savivaldybės. Pagal „Folkeskolen“ įstatymą⁵, savivaldybių tarybos privalo kas dvejus metus parengti kokybės ataskaitą. Šioje ataskaitoje, kuri yra vieša, yra aprašomi savivaldybės mokyklų sistemos pokyčiai. Savivaldybės taryba yra atsakinga už pradinio ir žemesniojo vidurinio mokymo įstaigų kokybės užtikrinimą, tačiau praktinį vykdymą gali perduoti savivaldybės administracijai arba išorės organizacijai. Savivaldybės, remdamosi teisės aktais, taip pat nustato mokyklų vertinimo tikslus ir gaires. Šie tikslai turi būti skelbiami savivaldybės interneto svetainėje, siekiant užtikrinti skaidrumą. Jeigu STUK nustato, kad mokyklos pasiekti rezultatai yra nepakankami, savivaldybė turi inicijuoti dialogą su šiomis mokyklomis ir, jei reikia, parengti oficialų veiksmų planą problemoms spręsti⁶.

STUK, kuri yra pavaldi Vaikų ir švietimo ministerijai, atlieka valstybinių bendrojo lavinimo mokyklų švietimo sistemos priežiūros funkcijas. STUK yra atsakinga už pradinio ir žemesniojo vidurinio ugdymo įstaigų priežiūrą savivaldybėse. STUK užtikrina, kad savivaldybės parengtų reikiamas kokybės ataskaitas. STUK kasmet atlieka visų valstybinių mokyklų patikrinimą ir nustato tas, kurios sistemingai demonstruoja prastus rezultatus, pavyzdžiui, šie rezultatai yra žemesni už nacionalinius vidurkius arba yra nesilaikoma teisės aktų. Tokiu atveju minėta agentūra gali taikyti reikiamas intervencijas ir sankcijas. Visų pirma – atlikti išsamų mokymo, mokymosi ir mokinių pasiekimų vertinimą ir, remdamasi šio vertinimo rezultatais, turi teisę reikalauti, kad savivaldybės taryba parengtų konkretų veiksmų planą mokyklų kokybei pagerinti, taip pat gali taikyti sankcijas, jei šie planai nevykdomi. Kalbant apie aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą pastebėtina, kad šio lygmens mokymo įstaigos yra savarankiškos. Šių mokyklų veikla ir kokybės standartai reglamentuojama Vaikų ir švietimo ministerijos įsakymu dėl bendrojo aukštesniojo vidurinio išsilavinimo programų⁷. Aukštesniojo vidurinio lygmens mokyklų atveju STUK yra tiesiogiai atsakinga už jų kokybės užtikrinimą⁸. Ji atlieka rizikos, teminę ir atskirų atvejų priežiūrą, remdamasi mokinių akademinių pasiekimų lygio bei jų gerovės rodikliais ir mokyklos metinėmis vidaus kokybės ataskaitomis⁹.

EVA yra nepriklausoma valstybinė institucija, veikianti nacionaliniu lygiu, kurios pagrindinė funkcija – užtikrinti ir didinti mokymo ir mokymosi kokybę Danijoje. EVA įgaliojimai ir vaidmuo yra apibrėžti Danijos vertinimo instituto įstatyme¹⁰, kur EVA priskirta atsakomybė už išorinį švietimo kokybės vertinimą visuose švietimo sistemos lygmenyse ir srityse, įskaitant pradinį ir žemesnįjį vidurinį išsilavinimą. Pagrindinė EVA užduotis – atlikti didelės apimties mokyklų kokybės vertinimus, orientuotus į konkrečias temas, dalykus ar švietimo reformų poveikį. Šis institutas pats nustato vertinimų dažnumą, apimtį ir metodus, kurie visada yra skelbiami viešai. EVA atlieka ir patariamąją funkciją bendradarbiaudama su Vaikų ir švietimo ministerija, taip pat kitomis viešosiomis institucijomis ir švietimo įstaigomis kokybės užtikrinimo klausimais. Pagal Dienos priežiūros įstaigų įstatymą¹¹ vaikų ir švietimo ministras turi teisę nustatyti taisykles dėl tolesnių veiksmų, susijusių su EVA atliktais vertinimais. Tai užtikrina, kad EVA ataskaitų išvados būtų įgyvendinamos konkrečiais veiksmais arba teisės aktų pakeitimais nacionaliniu lygmeniu. Labai svarbi EVA misijos dalis yra vertinimo kultūros puoselėjimas savivaldos lygmeniu. EVA padeda

³ Børne- og Undervisningsministeriet. Aktuelt: <https://uvm.dk/>

⁴ Eurydice. Denmark: 10. Quality assurance, 2026-10-05:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/denmark/quality-assurance>

⁵ Bekendtgørelse af lov om folkeskolen. LBK nr 1100 af 05/09/2025: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2025/1100>

⁶ Eurydice. Denmark: 10.1. Quality assurance in early childhood and school education, 2026-10-05:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/denmark/quality-assurance-early-childhood-and-school-education>

⁷ Bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser. BEK nr 497 af 18/05/2017:

<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2017/497>

⁸ Ten pat

⁹ Bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2017/497>

¹⁰ Bekendtgørelse af lov om Danmarks Evalueringsinstitut. LBK nr 600 af 21/05/2019:

<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/600>

¹¹ Bekendtgørelse af lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven). LBK nr 1038 af 11/08/2025: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2025/1038>

auginti savivaldybių ir mokyklų kompetencijas rengdama seminarus, konferencijas ir „EVA dienas“, kurių metu vietos valdžios institucijos gali diskutuoti su EVA ekspertais bendrojo ugdymo kokybės klausimais¹².

Danijos bendrojo ugdymo mokyklų kontrolės ir kokybės vertinimo sistemos veikimas visu pirma užtikrinamas per metines savivaldybių kokybės ataskaitas bei sistemingą duomenų apie mokinių pasiekimus ir mokyklų veiklos rezultatus privalomų baigiamųjų egzaminų ir nacionalinių testų metu rinkimą. Nacionalinė mokyklų priežiūros sistema leidžia reguliariai nustatyti mokyklas, kurių rezultatai yra nepatenkinami arba kurioms kyla rizika, remiantis tokiais rodikliais kaip egzaminų rezultatai, padaryta pažanga ir teisės aktų laikymasis. Išorinis mokyklų vertinimas Danijoje yra sutelktas į mokymo ir mokymosi procesus, mokinių pasiekimus ir mokyklų vidaus kokybės užtikrinimo veiklą (įskaitant savivaldybės lygmens kokybės ataskaitas ir plėtros iniciatyvas). Informacija yra renkama skaitmeniniu būdu, sudarant galimybes sistemingai atrankai, lyginamajai analizei ir gerųjų praktikų bei probleminių atvejų nustatymui visose savivaldybėse¹³.

Danijos bendrojo ugdymo mokyklų išorinio audito modelis apima STUK kasmet atliekamą rizikų identifikavimą, EVA atliekamus teminius ir didelės apimties vertinimus bei nuolatinį savivaldybių stebėjimą. EVA vertinimus gali inicijuoti pats institutas arba to gali paprašyti Vaikų ir švietimo ministerija ar kitos suinteresuotosios šalys. Prastus rezultatus demonstruojančioms mokykloms ar savivaldybėms tolesni veiksmai (EVA inicijuotas dialogas, privalomi veiksmų planai, galimos sankcijos) įgalina atskaitingumą ir įpareigoja mokyklas siekti tikslingų patobulinimų¹⁴.

Estija

Estijos bendrojo ugdymo sistemą reglamentuoja Bendrojo ugdymo mokyklų įstatymas (toliau – BU įstatymas)¹⁵. Šalyje taip pat veikia Privačių mokyklų įstatymas¹⁶, reglamentuojantis privačias pagal bendrojo ugdymo programą veikiančias švietimo įstaigas. Administracinės priežiūros tvarka tiek valstybinėms, tiek privačioms švietimo įstaigoms yra tokia pati ir detalizuojama BU įstatymo 7-ajame skyriuje. Pagal BU įstatymo 84 straipsnį, išorinę mokyklų priežiūrą vykdo šalies Švietimo ir tyrimų ministerija¹⁷. Ministerijoje veikia Išorinio vertinimo departamentas¹⁸, kuris yra tiesiogiai atsakingas už mokyklų vertinimo procedūras. Priežiūra vykdoma siekiant užtikrinti šalies švietimo įstaigų veiklos teisėtumą ir efektyvumą tiek nacionaliniu, tiek vietos lygmeniu. Departamentas kuria priežiūros sistemą, koordinuoja kokybės užtikrinimo veiklas ir organizuoja valstybės priežiūrą. Pastebėtina, kad išorinė švietimo įstaigų priežiūra apima visų tipų švietimo įstaigas, nepriklausomai nuo nuosavybės formos¹⁹. Vykdyto švietimo įstaigų vertinimo pavyzdžiai pateikiami Departamento oficialiame tinklalapyje²⁰. Tinklalapyje taip pat pateikiamos Vertinimo gairės, skirtos valstybinėms ir savivaldos mokykloms, kuriomis turėtų vadovautis audituojama įstaiga (gairės estų k.)²¹ (toliau – vertinimo gairės mokykloms). Gairėse detalizuojamas priežiūros teisinis pagrindas, procedūriniai veiksmai, pavyzdiniai tekstai, priežiūros (vertinimo) inicijavimas ir rezultatų patvirtinimas. Gairės remiasi ministerijos sukurtos oficialios priežiūros praktika. Tinklalapyje taip pat pateikiamos

¹² Eurydice. *Denmark: 10.1. Quality assurance in early childhood and school education*.

¹³ Federal Institute for Vocational Education and Training. *Quality policy measures*: <https://www.bibb.de/dokumente/pdf/Denmark%20-%20Quality%20Policy%20Measures.pdf>

¹⁴ Eurydice. *Denmark: 10.1. Quality assurance in early childhood and school education*.

¹⁵ *Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus*: <https://www.riigiteataja.ee/akt/109012025024>

¹⁶ *Erakooliseadus*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/520122013001/consolide/current>

¹⁷ *Ten pat*, 84 straipsnis.

¹⁸ *Republic of Estonia: Ministry of Education and Research: External Evaluation Department*: <https://www.hm.ee/en/education-research-and-youth-affairs/external-evaluation>

¹⁹ *Ten pat*, External Evaluation Department.

²⁰ *External Evaluation Department: Certificates of supervision in the academic year 2025/2026*: https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/jarelevalve?view_instance=0¤t_page=1#teenistuslik-jarelva

²¹ *Ten pat*: <https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2024-01/Juhend%20teenistuslikuks%20j%C3%A4relevalveks.pdf>

Mokyklų vertinimo gairės, skirtos vertintojui, atliekančiam išorinį mokyklos vertinimą (estų k.)²² (toliau – vertinimo gairės vertintojui).

Aptariant pastarąjį dokumentą, pastebėtina, kad mokyklų vertinimas susideda iš kelių pagrindinių etapų, t. y. planavimo, stebėsenos, analizės ir ataskaitų rengimo. Mokyklų vertinimas paprastai iniciuojamas siekiant švietimo įstaigai gauti naują veiklos licenciją, esant įstaigos veiklos pokyčiams ar pasirodant įtarimams dėl teisės aktų pažeidimų švietimo paslaugas teikiančioje institucijoje. Apibendrinant vertinimo gairių vertintojui turinį, paminėtina, kad vertinimo procedūra skirstoma į kelis etapus²³, kurie aptariami žemiau:

1. Priežiūros planavimas:

- Nustatomi prioritetai ir kontrolės objektai.
- Apibrėžiami atsakingi priežiūros specialistai, jų veiksmai ir tvarkaraščiai.
- Rekomenduojama naudoti standartizuotus klausimynus ir dokumentų sąrašus, kad būtų užtikrintas vienodas vertinimas.

2. Veiklos ir dokumentų patikrinimas:

- Vertinama švietimo įstaigos programų atitiktis teisės aktams, pedagogų kvalifikacija, mokinių pasiekimų stebėseną, dienotvarkę, klasės dydžiai.
- Tikrinami vidiniai kokybės užtikrinimo mechanizmai, mokinių ir tėvų atsiliepimai, pagalbos sistemų veiksmingumas.
- Gairėse pateikti pavyzdiniai dokumentai ir klausimai, kuriuos reikia peržiūrėti, siekiant nustatyti atitikimą teisės aktams.

3. Stebėsenos ir analizės etapai:

- Renkama informacija apie mokymo ir administracinę veiklą.
- Analizuojami surinkti duomenys, identifikuojamos problemos, rizikos ir sėkmingos praktikos.
- Pabrėžiama sisteminga dokumentacija, įrodymų fiksavimas ir užtikrinimas, kad priežiūros rezultatai būtų patikimi.

4. Ataskaitos rengimas ir rekomendacijos:

- Po priežiūros parengiamas dokumentuotas vertinimas, apibendrinamos išvados.
- Pateikiamos rekomendacijos, ką tobulinti, įskaitant teisės aktų laikymosi gerinimą, mokymo kokybės stiprinimą ir administracinės kontrolės priemones.
- Ataskaitomis pasidalijama su įstaigos vadovybe, ministerija ir kitomis atsakingomis institucijomis.

Taip pat verta paminėti, kad Estijos bendrojo ugdymo mokyklų vertinimo procedūroje gali būti taikomas ir teminis vertinimas, skirtas kontroliuoti tam tikrus dėstomuosius (programinius) ugdymo dalykus. Antai 2025/2026 mokslo metų rekomendacijose išoriniam mokyklų vertintojui bei mokyklos vadovybei ministerija pateikia atskiras estų kalbos ir dėstymo estų kalba vertinimo gaires, skirtas šalies rusakalbėms mokykloms²⁴.

Pastebėtina, kad Estija nenaudoja tradicinio nuolatinio visos šalies mokyklų inspektavimo modelio. Vietoj to taikomas mišrus modelis, apimantis valstybės administracinę priežiūrą, temines atrankines patikras ir mokyklų savianalizę.

Valstybės administracinė priežiūra vykdoma Švietimo ir mokslo ministerijos Išorinio vertinimo departamento, prioritetus kasmet nustato švietimo ministras. Priežiūra siekiama užtikrinti, kad mokyklos laikytųsi teisės aktų. Išorinis vertinimas taip pat gali būti inicijuojama dėl konkrečių problemų, skundų ar teisės aktų atitikties reikalavimų.

²² External Evaluation Department: Juhendmaterjal järelevalve teostamiseks: <https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2024-01/Juhend%20koolitus-%20ja%20tegevusloa%20j%C3%A4relevalveks.pdf>

²³ Ten pat: Juhendmaterjal järelevalve teostamiseks.

²⁴ External Evaluation Department: Juhend

Temaatiline järelevalve eesti keele ja eestikeelse õppe korraldusest vene õppekeelega koolides: https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2024-09/Temaatiline%20j%C3%A4relevalve%20eesti%20keele%20ja%20eestikeelse%20%C3%B5ppe%20korraldusest%20vene%20%C3%B5ppekeelega%20koolides_veebilehele.pdf

Estijos atveju, šalies švietimo sistemoje nuo 2006 m. nerengiami reguliarūs vertinimai. Toks sprendimas priimtas siekiant stiprinti mokyklų autonomiją. Vietoje ciklinių reguliarių vertinimų vykdomi tik tiksliniai ar atrankiniai vertinimai. Mokyklos gali būti atrenkamos intensyvesnei priežiūrai pagal rodiklius, pavyzdžiui, mokinių rezultatus ar mokinių/mokytojų gerovės duomenis. Dažniausiai per metus atliekami apytiksliai iki 10 proc. šalies mokyklų vertinimų. Paminėtina ir tai, kad visos mokyklos privalo atlikti vidinę savianalizę bent kas trejus metus, kuri padeda planuoti mokyklos plėtrą, o šio vidinio vertinimo duomenys gali būti naudojami ir išoriniame vertinime.

Estijoje mokyklų vidinė veiklos savianalizė vadinama *Sisehindamine*. Ji yra privaloma visoms bendrojo ir profesinio ugdymo mokykloms ir yra įtvirtinta švietimo sistemos kokybės užtikrinimo modelyje. Kiekviena mokykla reguliariai atlieka vidinį vertinimą, kuriuo analizuoja ugdymo proceso kokybę, mokinių pasiekimus, mokymo ir mokymosi organizavimą, mokyklos valdymą, mokinių gerovę ir bendruomenės įtrauktį. Savianalizės rezultatai naudojami planuojant mokyklos tobulinimo veiksmus ir priimant strateginius sprendimus. Anksčiau metodinę pagalbą ir įrankius mokykloms teikė fondas „Innove“, o nuo 2020–2021 m. šias funkcijas perėmė valstybinė Estijos švietimo ir jaunimo politikos įgyvendinimo agentūra²⁵.

Apibendrinant, Estijos bendrojo ugdymo mokyklų išorės priežiūros modelis yra administracinis, tikslingas, duomenimis pagrįstas ir draugiškas mokyklų autonomijai. Jame derinama valstybės priežiūra, teminės atrankinės patikros, rizikomis grįsta atranka ir privalomoji vidinė mokyklų savianalizė²⁶. Ši privalomoji vidinė mokyklų veiklos savianalizė yra laikoma pagrindu tiek išoriniam vertinimui, tiek tvariam ugdymo kokybės gerinimui.

Jungtinė Karalystė

2005 m. Švietimo įstatymo²⁷ 5 ir 8 straipsniai nustato valstybės pareigą tikrinti (angl. *to inspect*) tam tikras mokyklas ir apibrėžia šios pareigos įgyvendinimo būdus ir periodiškumą. Šios nuostatos taikomos plačiam valstybės finansuojamų bendrojo ir specialiojo ugdymo mokyklų ratui, įskaitant bendruomenines, steigėjo (*foundation*) ir savanoriškas (*voluntary*) mokyklas, valstybines specialiąsias ir ikimokyklines ugdymo įstaigas, akademijas (įskaitant alternatyvaus ugdymo akademijas), technologijų kolegijas bei kitas valstybės patvirtintas specialiąsias mokyklas.

Šiame įstatyme pagrindiniu atsakingu subjektu įvardijamas valstybės vardu veikiantis vyriausiasis inspektorius (*Chief Inspector*), kuris yra 2006 m. Švietimo ir inspekcijų įstatymu²⁸ įsteigtos atskiros juridinio asmens statusą turinčios institucijos – Švietimo, vaikų paslaugų ir įgūdžių standartų tarnybos (*The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills*, OFSTED) – vadovas. Jo parengta ataskaita turi apimti pagrindinius mokyklos veiklos kokybės aspektus: mokinių pasiekimus, ugdymo bei valdymo kokybę, taip pat mokinių elgesį ir saugumą. Rengiant ataskaitą papildomai vertinamas mokinių dvasinis, moralinis, socialinis ir kultūrinis ugdymas, taip pat tai, kiek mokyklos teikiamas ugdymas atitinka skirtingų mokinių poreikius, ypatingą dėmesį skiriant mokiniams su negalia ir specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams (Švietimo įstatymo 5 straipsnio 5A ir 5B dalys).

Nustačius, kad mokyklai būtina taikyti specialiąsias priemones arba kad jai reikalingas esminis veiklos pagerinimas, inspektoriaus ataskaitos projektas pateikiamas mokyklos valdymo organui ar savininkui pastaboms, o galutinė išvada raštu perduodama valstybės sekretoriui ir atitinkamai vietos valdžios institucijai arba mokyklos savininkui bei skelbiama viešai, sudarant pagrindą tolesnei stebėsenai ar intervencijoms (Švietimo įstatymo 13 straipsnis).

²⁵ Haridus–Ja teadusministeerium: <https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/opetaja-koolijuht-ja-kooli-pidaja/kvaliteedi-juhtimine-alus-pohi-ja>

²⁶ National Center on Education and the Economy: <https://ncee.org/estonia>

²⁷ Education Act 2005: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/18/section/5>;
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/18/section/8>

²⁸ Education and Inspections Act 2006: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/40/section/112>

Nuo 2019 m. OFSTED taiko specialųjį švietimo inspektavimo modelį²⁹, nustatantį vieningus principus ir vertinimo kriterijus, pagal kuriuos Anglijoje atliekamos įvairių švietimo paslaugų teikėjų inspektavimas, užtikrinant jų nuoseklumą, palyginamumą ir atitiktį galiojantiems teisės aktams. Vienas išskirtinių šio modelio elementų – keturių kategorijų vertinimai, skirstantys švietimo įstaigas į „puikias“ (*oustanding*), „geras“ (*good*), „tas, kurioms reikalingas tobulinimas“ (*requires improvement*) ir „nepakankamas“ (*inadequite*)³⁰. Vis dėlto, OFSTED taikomi vertinimo metodai pradėti vertinti nevienareikšmiškai³¹ – viešojoje erdvėje ir akademinėse diskusijose keliama klausimai dėl šių vertinimų gebėjimo adekvačiai atspindėti sudėtingus ugdymo procesus, jų poveikio mokyklų veiklos prioritetų formavimui ir to, kaip tokie vertinimai veikia švietimo įstaigų kasdienę praktiką bei jų viešąjį vertinimą.

Dar viena svarbi institucija – Švietimo departamentas³² – vyriausybės, Parlamentui atskaitingas departamentas, atsakingas už bendrą Anglijos mokyklų sistemos veiklą. Jis formuoja švietimo politiką visose ugdymo grandyse, prižiūri teisės aktų sistemą, nustato strateginius švietimo standartų ir lygių galimybių užtikrinimo prioritetus bei apibrėžia bendrą mokyklų inspektavimo politikos kryptį. Departamentas turi 15 pavaldžių agentūrų ir viešųjų įstaigų, glaudžiai bendradarbiauja su OFSTED³³.

Švietimo sritis Jungtinėje Karalystėje yra decentralizuota, tad OFSTED veikia tik Anglijoje. Škotijoje mokyklų priežiūrą ir inspektavimą vykdo Škotijos švietimo tarnyba (*Education Scotland*)³⁴ – Škotijos vyriausybei pavaldi institucija, kurios veikla apima ne tik mokyklų inspektavimą, bet ir pedagogų profesinio tobulėjimo bei ugdymo turinio įgyvendinimo metodinę paramą. Pagrindiniai tai reglamentuojantys teisės aktai – Škotijos švietimo įstatymas³⁵, Škotijos mokyklų standartų ir kiti³⁶ įstatymai. Škotijos mokyklų inspekcijų sistema grindžiama nacionaliniu mokyklų įsivertinimo ir išorinio vertinimo metodika „Kiek gera mūsų mokykla?“ (*How Good Is Our School?*, HGIOS)³⁷, kuri taikoma nuo 1996 m. ir šiuo metu galioja ketvirtoji jos redakcija.

Šiaurės Airijoje mokyklų inspekcijas vykdo Švietimo ir mokymo inspekcija³⁸ (*Education and Training Inspectorate*) – institucija, veikianti kaip Šiaurės Airijos švietimo departamento³⁹ struktūrinis padalinys. Inspekcijos veikla grindžiama 1986 m. Šiaurės Airijos švietimo ir bibliotekų įsakymo 102 ir 102A straipsniuose⁴⁰ nustatytu teisiniu reguliavimu ir vykdoma pagal apibrėžtas inspekcijos procedūras, orientuotas į mokyklų veiklos gerinimą, įsivertinimo stiprinimą bei partnerystę grindžiamą atsakomybę⁴¹.

²⁹ Education inspection framework (EIF): <https://www.gov.uk/government/publications/education-inspection-framework>

³⁰ The grading scale used for inspection judgements: <https://www.gov.uk/government/publications/education-inspection-framework/education-inspection-framework-for-september-2023#provision-inspected>

³¹ Ofsted and Government must rebuild trust.: <https://committees.parliament.uk/work/7761/ofsteds-work-with-schools/news/199622/ofsted-and-government-must-rebuild-trust-and-make-major-changes-to-school-inspections-education-committee-says/>

³² Department for Education: <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-education/about>

³³ Memorandum of understanding between Ofsted and DfE: <https://www.gov.uk/government/publications/memorandum-of-understanding-between-ofsted-and-dfe/memorandum-of-understanding-between-the-department-for-education-and-ofsted>

³⁴ About Education Scotland: <https://education.gov.scot/about-education-scotland/>

³⁵ Education (Scotland) Act 2025: <https://www.legislation.gov.uk/asp/2025/11>

³⁶ Standards in Scotland's Schools etc. Act 2000: <https://www.legislation.gov.uk/asp/2000/6/contents>

³⁷ How good is our school?, 4th edition: <https://educationinspectorate.gov.scot/inspection-frameworks/hgios4/>

³⁸ Inspection: <https://www.etini.gov.uk/site-topics/inspection>

³⁹ Department of Education: <https://www.education-ni.gov.uk/>

⁴⁰ The Education and Libraries (Northern Ireland) Order 1986: <https://www.legislation.gov.uk/nisi/1986/594/article/102;> <https://www.legislation.gov.uk/nisi/1986/594/article/102A>

⁴¹ Empowering Improvement: New Framework for Inspection (2024):

https://www.etini.gov.uk/files/etini/publications/empowering-improvement-new-framework-for-inspection_2.pdf, p. 2

Liuksemburgas

Liuksemburgo bendrojo lavinimo mokyklų išorinė priežiūra reglamentuojama šiuose įstatymuose, kuriuose apibrėžiama priežiūros sistemos struktūra, mokyklų autonomija ir Nacionalinės vaikų, jaunimo ir mokyklų kokybės stebėjimo tarnybos įsteigimas:

- 2009 m. sausio 21 d. Pagrindinio ugdymo organizavimo įstatymas⁴²;
- 2004 m. birželio 25 d. Vidurinių mokyklų organizavimo įstatymas⁴³;
- 2018 m. kovo 13 d. įstatymas dėl Nacionalinės vaikų, jaunimo ir mokyklų kokybės stebėjimo tarnybos įsteigimo⁴⁴.

Liuksemburgo bendrojo ugdymo mokyklų išorinė priežiūra yra stipriai centralizuota Švietimo, vaikų ir jaunimo ministerijoje⁴⁵, o Pradinio ugdymo direkcijos (*Directions de l'enseignement fondamental*)⁴⁶ ir Nacionalinė vaikų, jaunimo ir mokyklų kokybės stebėjimo tarnyba (*Observatoire national de l'enfance, de la jeunesse et de la qualité scolaire, OEJQS*)⁴⁷ labiau dalijasi stebėsenos, paramos ir sisteminio lygmens vertinimo funkcijomis nei atlieka klasikinio inspektavimo tipo mokyklų auditus⁴⁸.

Švietimo, vaikų ir jaunimo ministerija yra atsakinga už formaliojo ir neformaliojo švietimo įstaigų inspektavimą ir kokybės stebėseną visuose švietimo lygmenyse. Pradinio ugdymo lygmenyje 15 pradinio ugdymo direkcijų atlieka inspektavimą ir pedagoginę priežiūrą regioniniu lygmeniu⁴⁹. Visos švietimo sistemos vertinimas yra patikėtas OEJQS – nepriklausomai vertinimo institucijai, įsteigta 2018 m. kovo 13 d. specialiu aukščiau minėtu įstatymu. OEJQS atlieka ekspertinį vaidmenį ir teikia objektyvią nuomonę apie mokyklų sistemos būklę⁵⁰.

Bendrojo ugdymo mokyklų kontrolės ir kokybės vertinimo sistema Liuksemburge organizuota dviem lygmenimis – mokyklų ir sisteminiu. Nuo 2017 m. kiekviena pradinė ir vidurinė mokykla privalo parengti mokyklos plėtros planą (*plan de développement de l'établissement scolaire*)⁵¹, pasirinkdama savo priemones pagal nacionaliniu mastu nustatytas politikos sritis ir tikslus. Pradinio ugdymo direkcijos organizuoja mokyklų administravimą ir pedagoginę priežiūrą, stebi mokyklos plėtros planų įgyvendinimą, koordinuoja įtraukties priemones ir nustato prioritetus darbuotojų profesiniam tobulėjimui savo regionuose. Sisteminiu lygmeniu mokyklų stebėseną koordinuojama prie Švietimo, vaikų ir jaunimo ministerijos veikiančios Pedagoginių ir technologinių tyrimų bei inovacijų koordinavimo tarnybos⁵². Ši kompetencija sutelkta SCRIPT padalinyje, atsakingame už duomenų apie mokyklų paslaugų kokybę rinkimą.

SCRIPT ir Švietimo, vaikų ir jaunimo ministerija, vertindamos mokyklas, naudoja nacionaliniais ir tarptautiniais vertinimo įrankiais (pavyzdžiui, standartizuotų testų ar mokyklų tarptautinių apklausų duomenimis ir pan.)⁵³.

⁴² *Loi du 6 février 2009 portant organisation de l'enseignement fondamental*: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/02/06/n3/jo>

⁴³ *Loi du 25 juin 2004 portant organisation des lycées et lycées techniques*: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2004/06/25/n9/jo>

⁴⁴ *Loi du 13 mars 2018 portant création d'un Observatoire national de la qualité scolaire*: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2018/03/13/a183/jo>

⁴⁵ Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse. *The Ministry*: <https://men.public.lu/en/politique-educative/ministere.html>

⁴⁶ Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse. *Primary education directorates*: <https://men.public.lu/en/systeme-educatif/fondamental/directions-region.html>

⁴⁷ *Observatoire national de l'enfance, de la jeunesse et de la qualité scolaire*: <https://www.oiejqs.lu/fr/#>

⁴⁸ Eurydice. *Luxembourg: 10. Quality assurance*, 2023-11-27: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/luxembourg/quality-assurance>

⁴⁹ Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse. *Primary education directorates*.

⁵⁰ Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse. *The Ministry*.

⁵¹ Municipal Office of the City of Luxembourg. *Schools: organisation and supervision*: <https://www.vdl.lu/en/living/education-and-training/enrolling-your-child-school/schools-organisation-and-supervision>

⁵² Service de coordination de la recherche et de l'innovation pédagogiques et technologiques. *About us*: <https://script.lu/en/script/a-propos>

⁵³ Eurydice. *Luxembourg: 10.1. Quality assurance in early childhood and school education*, 2023-11-27: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/luxembourg/quality-assurance-early-childhood-and-school-education>

Liuksemburgo bendrojo ugdymo mokyklų išorinio audito modeliui būdingas ne tiek periodinis kiekvienos mokyklos tikrinimas, kiek mišrus modelis, apimantis⁵⁴:

- regioninę pedagoginę priežiūrą ir valdymą, kurį atlieka pradinio ugdymo direkcijos;
- sisteminio lygmens nepriklausomą vertinimą, atliekamą OEJQS, kuri pateikia išorinį ekspertų požiūrį į bendrą mokyklų sistemos būklę ir kokybę;
- duomenimis pagrįstą stebėseną, atliekamą SCRIPT, kuri susieja vertinimą, mokslinius tyrimus ir inovacijas.

Nyderlandai

Už bendrojo ugdymo mokyklų priežiūrą Nyderlanduose yra atsakinga Švietimo inspekcija (oland. *Inspectie van het Onderwijs*)⁵⁵, kuri prižiūri visas valstybės finansuojamas mokyklas. Švietimo inspekcija yra pusiau savarankiška institucija, pavaldi Švietimo, kultūros ir mokslo ministerijai (*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*). Inspekcijos vadovybę sudaro generalinis inspektorius, pagrindinis inspektorius, atsakingas už pradinį ugdymą ir kompetencijos centrus (atsakingus už specialųjį švietimą) ir pagrindinis inspektorius, atsakingas už vidurinį ugdymą, suaugusiųjų ir profesinį švietimą bei aukštąjį mokslą⁵⁶.

Pagal Švietimo priežiūros įstatymą⁵⁷, atsakomybė už švietimo kokybę tenka pačioms švietimo įstaigoms. Tačiau jos privalo laikytis teisės aktų, kuriuose nustatyti minimalūs kokybės standartai visų rūšių švietimui. Švietimo inspekcija yra atsakinga už tai, kad visos švietimo įstaigos atitiktų Švietimo priežiūros įstatyme nustatytus pagrindinius kokybės standartus. Orientuodamosi į šiuos parametrus, mokyklos nustato savo tikslus, susijusius su kokybės didinimu, ir atitinkamas vidines kokybės užtikrinimo sistemas⁵⁸. Ji taip pat skatina mokyklas ir jų valdymo institucijas siekti savo tikslų, susijusių su mokymo kokybe, ir, jei įmanoma, ją gerinti⁵⁹.

Švietimo inspekcija yra bendrojo ugdymo mokyklų kontrolės ir kokybės vertinimo sistemos Nyderlanduose ašis, kuri⁶⁰:

- skatina ugdymo įstaigas išlaikyti ir gerinti teikiamo švietimo kokybę;
- vertina atskirų ugdymo įstaigų ir visos Nyderlandų švietimo sistemos kokybę bei jos pokyčius;
- prieinamu būdu bendrauja su visomis tikslinėmis grupėmis ir suinteresuotosiomis šalimis;
- teikia ataskaitas visuomenei.

Kasmet inspekcija tikrina mokyklas, fiksuodama Švietimo priežiūros įstatyme numatytus ugdymo kokybės rodiklius, ir tai daro remdamasi egzaminų rezultatais, metinėmis ataskaitomis, rizikos rodikliais ir informacija iš tėvų, žiniasklaidos ir pan. Iš esmės minėta inspekcija atlieka visapusišką kiekvienos mokyklos patikrinimą bent kartą per ketverius metus, o dažnumas ir intensyvumas koreguojami atsižvelgiant į nustatytas rizikas⁶¹. Kas ketverius metus atliekamas mokyklų inspektavimas apima dokumentų analizę, finansų peržiūrą ir patikrinimo vizitus į mokyklas, siekiant įvertinti, kaip mokyklos numatyta politika veikia praktikoje⁶². Atliktų patikrinimų rezultatai

⁵⁴ Ten pat

⁵⁵ Summary profile of the Dutch Inspectorate of Education: <https://english.onderwijsinspectie.nl/inspection>

⁵⁶ Eurydice. Netherlands: 10.1. Quality assurance in early childhood and school education, 2023-11-27: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydice/netherlands/quality-assurance-early-childhood-and-school-education>

⁵⁷ Wet op het onderwijstoezicht: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0013800/2025-01-01>

⁵⁸ Eurydice. Netherlands: 10.1. Quality assurance in early childhood and school education.

⁵⁹ Eurydice. Netherlands: 10. Quality assurance, 2023-11-27: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydice/netherlands/quality-assurance>

⁶⁰ Summary profile of the Dutch Inspectorate of Education.

⁶¹ Eurydice. Netherlands: 10.1. Quality assurance in early childhood and school education.

⁶² Dutch Inspectorate of Education. Presentation at „Policy Vision Meeting“, 2022-03-03: <https://www.erisee.org/wp-content/uploads/2022/03/Herman-Franssen.pdf>

skelbiami specialioje ataskaitoje ir viešojo vadinamojoje mokyklos tikrinimo kortelėje, kurioje nurodomas mokyklos tikrinimo statusas⁶³.

Nyderlandų bendrojo ugdymo mokyklų išorinio audito modelis yra daugiapakopis, kur kruopščiau tiriamos tos mokyklos, kurios yra identifikuotos kaip patiriančios riziką, susijusią su ugdymo kokybe. Kasmet atliekamas mokyklų veiklos stebėjimas, siekiant nustatyti ugdymo įstaigas, priklausančias rizikos grupei. Remiantis šio stebėjimo rezultatais, intensyviau tikrinamos mokyklos, kurių rizikos balas yra aukštesnis, o gerai veikiančių mokyklų tikrinimai yra švelnesni⁶⁴. Švietimo inspekcija veikia trimis lygmenimis: sistemos lygmeniu, ugdymo įstaigų valdymo institucijų (mokyklų tarybų) lygmeniu ir mokyklų lygmeniu⁶⁵. Ugdymo sistemos lygmens priežiūrai yra skirtos metinės švietimo būklės ir nacionalinės teminės ataskaitos, infografika ir gairės. Patikrinimų rezultatai pristatomi ir aptariami su švietimo ministerija ir suinteresuotosiomis šalimis⁶⁶. Mokyklų tarybų veiklos patikrinimai apima valdymo, kokybės užtikrinimo ir tikslų vertinimą. Norėdama nustatyti, kurių mokyklų tarybos yra rizikos grupėje, Švietimo inspekcija naudoja skaitmeninį veiklos stebėjimo įrankį, taip pat kitus jau esančius ir prieinamus duomenis bei žinias. Tokiu būdu paprastai yra tikrinama apie 5 proc. mokyklų tarybų⁶⁷. Mokyklų lygmeniu kylančios rizikos yra stebimos nuolat naudojant skaitmeninį veiklos stebėjimo įrankį, taip pat remiantis gaunama informacija ir pasiekiančiais signalais apie mokyklos tarybą ar pačią mokyklą. Be to, kasmet atrenkama tam tikra dalis mokyklų, kurias planuojama tikrinti tais mokslo metais⁶⁸.

Bendrojo ugdymo išorinės priežiūros ir vertinimo specifika apibrėžiama specialiuose dokumentuose, detalai pristatančiuose mokyklų inspektavimo sistemą⁶⁹. Atskiri dokumentai yra skirti pradinio ir vidurinio ugdymo įstaigų inspektavimui – atitinkamai „2021 m. pradinio ugdymo inspektavimo sistema“ (angl. *2021 Inspection Framework for primary education*)⁷⁰ ir „2021 m. vidurinio ugdymo inspektavimo sistema“ (*2021 Inspection Framework for secondary education*)⁷¹.

Nyderlandų modelis grindžiamas principu, kad už ugdymo kokybę pirmiausia atsakingos yra pačios mokyklos, o Švietimo inspekcijai pačių mokyklų atliktas įsivertinimas yra atspirties taškas tolesniems veiksams – abejonių keliantys atvejai toliau tikrinami išsamiau. Toks rizikų identifikavimu grindžiamas mokyklų tikrinimas leidžia užkirsti kelią mokykloms smarkiai nukrypti nuo standartų arba pagerinti prastus rezultatus sutelkiant išteklius ten, kur nesėkmės rizika yra didžiausia⁷². Viešos mokyklų tikrinimo ataskaitos ir kortelės didina skaidrumą ir atskaitingumą, suteikdamos tėvams ir suinteresuotosioms šalims aiškios informacijos apie mokyklų kokybę ir darydamos spaudimą blogiau pasirodžiusioms mokykloms tobulėti. Švietimo inspekcija taip pat atlieka ir teminius ugdymo sistemos tyrimus (pavyzdžiui, apie kalbų mokymą, pamokų laiką ir pan.) ir viešai skelbia analizės rezultatus, kur pateikiami gerosios praktikos pavyzdžiai ir bendros

⁶³ Eurydice, *Netherlands: 10.1. Quality assurance in early childhood and school education*.

⁶⁴ Dutch Inspectorate of Education. Presentation at „Policy Vision Meeting“.

⁶⁵ *The Inspectorate's approach (description of our supervisory activities):*

<https://english.onderwijsinspectie.nl/inspection/inspection-of-schools-by-the-dutch-inspectorate-of-education/the-inspectorate%E2%80%99s-approach>

⁶⁶ *System level supervision:* <https://english.onderwijsinspectie.nl/inspection/inspection-of-schools-by-the-dutch-inspectorate-of-education/the-inspectorate%E2%80%99s-approach/system-level-supervision>

⁶⁷ *Supervision of the level of governing bodies:* <https://english.onderwijsinspectie.nl/inspection/inspection-of-schools-by-the-dutch-inspectorate-of-education/the-inspectorate%E2%80%99s-approach/supervision-of-the-level-of-governing-bodies>

⁶⁸ *School level supervision:* <https://english.onderwijsinspectie.nl/inspection/inspection-of-schools-by-the-dutch-inspectorate-of-education/the-inspectorate%E2%80%99s-approach/school-level-supervision>

⁶⁹ *The inspection of schools and governing bodies of schools:*

<https://english.onderwijsinspectie.nl/inspection/inspection-of-schools-by-the-dutch-inspectorate-of-education>; taip pat žr. *The 2021 Inspection frameworks:* <https://english.onderwijsinspectie.nl/inspection/inspection-of-schools-by-the-dutch-inspectorate-of-education/the-2021-inspection-frameworks>

⁷⁰ *Inspection framework primary education 2021:*

<https://english.onderwijsinspectie.nl/documents/2025/09/04/inspection-framework-primary-education-2021>

⁷¹ *Inspection framework secondary education 2021:*

<https://english.onderwijsinspectie.nl/documents/2025/09/04/inspection-framework-secondary-education-2021>

⁷² Verkroost, Jos. Indicators in Risk-based Educational Supervision. *Journal of Educational Sciences Research*, 4 (14), 2024: <https://www.eduscires.com/articles/indicators-in-riskbased-educational-supervision.pdf>

problemos, į kurias mokyklos ir politikos formuotojai turėtų atsižvelgti kurdami mokymo programas, įtraukdami mokymo metodus ir tobulindami švietimo valdymo sistemą⁷³.

Prancūzija

Prancūzijos Švietimo kodekso⁷⁴ II knygos (Švietimo administravimas) IV antraštinė dalis nustato, kaip valstybėje reglamentuojamas švietimo inspektavimas ir vertinimas, aiškiai atskiriant institucinę kontrolę (priežiūrą) nuo švietimo rezultatų ir kokybės vertinimo, apibrėžiant atsakingas institucijas, jų įgaliojimus ir funkcijas, priežiūros objektus bei apimtį, vertinimo procedūras, atskaitomybę Parlamentui ir visuomenei, taip pat atsakomybę už teisės aktų nesilaikymą.

Pagrindinė valstybinių ir privačių pradinio ir vidurinio ugdymo įstaigų patikrinimus atliekanti institucija – Švietimo, sporto ir mokslo generalinė inspekcija (pranc. *Inspection générale de l'éducation, du sport et de la recherche*), vykdanči nacionalinio, regioninio ir vietos lygmens vertinimus bei tikrinanti, kaip tarnybos, įstaigos, institucijos ir kiti subjektai, dalyvaujantys ar prisidedantys prie švietimo srities teisės aktų taikymo, laikosi teisės aktų, disponuoja finansiniais ir žmogiškaisiais ištekliais. Inspekcija taip pat rengia viešai skelbiamas metines ataskaitas, savo vertinimus tiesiogiai perduoda parlamento kultūros reikalų komisijoms (L241-1, L241-2 straipsniai). Pažymėtina, jog specialųjį šios institucijos statusą apibrėžia atskiras teisės aktas – 2019 m. rugsėjo 27 d. dekretas Nr. 2019-1001⁷⁵.

Prancūzija išsiskiria švietimo įstaigų priežiūrą vykdančių institucijų gausa ir santykinai stipriu valstybės vaidmeniu švietimo srityje. Be Švietimo, sporto ir mokslo generalinės inspekcijos, priežiūros ir kontrolės funkcijos regioniniu ir vietos lygmenimis yra paskirstytos keliems subjektams: regioninių švietimo administracijų (*académies*) vadovams – akademijų rektoriams (*recteurs d'académie*) arba jų vardu veikiančioms nacionalinių švietimo administracijų pareigūnams (*directeurs académiques des services de l'éducation nationale*), nacionaliniams švietimo inspektoriams (*inspecteurs de l'éducation nationale*), taip pat šiam tikslui paskirtiems nacionalinio švietimo departamento tarybos nariams (*départementale de l'éducation nationale*) bei tam tikrais atvejais – savivaldos ir visuomeniniams atstovams (pavyzdžiui, merams). Už atsisakymą paklusti teisėtai vykdomai šių subjektų priežiūrai numatyta asmeninė atsakomybė – mokyklos vadovui gali būti skiriama 15 000 eurų bauda (L241-4 I dalis, L241-5 straipsniai). Pažymėtina, jog privačių švietimo įstaigų inspekcija apsiriboja moralės, higienos, saugos ir teisiųjų pareigų laikymosi kontrole, o ugdymo turinys gali būti tikrinamas tik tiek, kiek būtina įsitikinti jo atitiktimi moralei, Konstitucijai, įstatymams ir privalomojo ugdymo reikalavimams (L241-4 II dalis).

Vertinimo sistemoje atskirą, nuo kontrolės funkcijų atibotą mokyklinio ugdymo organizavimo ir rezultatų vertinimą atlieka Nacionalinei švietimo ministerijai pavaldi Mokyklų vertinimo taryba (*Conseil d'évaluation de l'école*, CEE). Tai institucija, atsakinga už mokyklinio ugdymo organizavimo ir rezultatų vertinimą, vertinimo metodikų nustatymą, duomenų analizę ir rekomendacijų teikimą bei nacionalinių ir tarptautinių vertinimų nuoseklumo užtikrinimą. Ją sudaro pirmininkas (skiriamas Respublikos Prezidento) ir 13 narių – Prancūzijos arba užsienio piliečių. Į tarybos sudėtį įeina šeši nepriklausomi ekspertai, atrinkti dėl jų kompetencijos vertinimo ar švietimo srityje (du skiria Nacionalinės Asamblėjos pirmininkas, du – Senato pirmininkas, gavus atitinkamų švietimo komisijų nuomonę, ir du – Prancūzijos instituto kancleris), keturi parlamento nariai – du deputatai ir du senatoriai, deleguojami atitinkamų švietimo srities nuolatinių komisijų, bei trys už švietimą atsakingo ministro atstovai. Pirmininko ir ekspertų kadencija trunka šešerius metus, o parlamentarai skiriami jų parlamentinės kadencijos laikotarpiui (L241-12, L241-13 straipsniai).

⁷³ Dutch Inspectorate of Education. Presentation at „Policy Vision Meeting“.

⁷⁴ Code de l'éducation:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071191/LEGISCTA000006151336/2026-01-21

⁷⁵ Décret n° 2019-1001 du 27 septembre 2019 relatif au statut particulier du corps de l'inspection générale de l'éducation, du sport et de la recherche: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000039146771/2026-01-21>

Greta inspekcinų ir vertinimo institucijų, švietimo kokybės užtikrinimo sistemoje veikia ir centrinės administracijos struktūros, vykdančios sisteminį ir analitinį švietimo vertinimą bei politikos formavimą – Vertinimo, prognozavimo ir veiklos rezultatų direktoratas (*Direction de l'évaluation, de la prospective et de la performance, DEPP*), Ministerijos generalinis mokyklinio ugdymo direktoratas (*Direction générale de l'enseignement scolaire, DGESCO*) ir nuo ministerijos administracinės struktūros nepriklausoma Nacionalinė švietimo mokslo taryba (*Conseil scientifique de l'éducation nationale, CSEN*). Kaip nurodoma Europos švietimo informacinio tinklo (EURIDYCE) ataskaitoje⁷⁶, šią teisiškai apibrėžtą sistemą papildo ir kiti, šiame darbe detalieji neanalizuojami, švietimo kokybės užtikrinimo mechanizmai bei institucijos, veikiantys nacionaliniu ir vietos lygmenimis.

Suomija

Suomijos Respublikoje bendrąjį ugdymą reglamentuoja Pagrindinio ugdymo įstatymas⁷⁷. Mokyklų išorinis vertinimas patikėtas prie Švietimo ir mokslo ministerijos veikiančiam Suomijos švietimo vertinimo centrui (toliau – vertinimo centras)⁷⁸. Vertinimo centro veikla apibrėžta atskiru Suomijos švietimo vertinimo centro įstatymu⁷⁹ bei Vyriausybės dekretu⁸⁰.

Vertinimo centras vykdo švietimo teikėjų vertinimus nuo priešmokyklinio ugdymo iki aukštojo mokslo. Centro veikla apima sisteminio lygmens vertinimus, mokymosi pasiekimų vertinimus, teminius vertinimus ir kokybės auditus. Centras taip pat teikia paramą švietimo teikėjams kokybės vadybos ir vertinimo praktikų srityje. Vertinimo taryba⁸¹ (toliau – Taryba), veikianti Vertinimo centre, rengia ketverių metų Nacionalinius švietimo vertinimo planus, kuriuos tvirtina ministerija. Taryba, sudaryta iš suinteresuotųjų šalių ekspertų, pataria Vertinimo centrui, dalyvauja strateginiame planavime, sprendžia dėl reikšmingų išvadų ir iniciatyvų, siūlo komitetų sudarymą ir skatina vertinimų rezultatų naudojimą švietimo tobulinimui. Tarybos parengtuose nacionaliniuose švietimo vertinimo planuose nustatomos švietimo sistemos vertinimo veiklos kryptys. Šiuo metu veikia Nacionalinis švietimo vertinimo planas 2024–2027 m. laikotarpiui⁸².

Vertinimo centras vykdo atrankinius mokymosi pasiekimų vertinimus, pavyzdžiui, stebi matematikos ir kalbų mokymosi rezultatus pagrindinio ugdymo lygmenyje, taip pat rengia teminius vertinimus skirtingose savivaldybėse ir mokyklų tipuose. Šie vertinimai teikia informaciją, skirtą didinti švietimo sistemos kokybę, o ne švietimo įstaigoms reitinguoti⁸³.

Suomijoje savarankiškas mokyklų įsivertinimas (suom. *itsearviointi*) yra pagrindinė mokyklų ir švietimo teikėjų kokybės vadybos dalis. Skirtingai nei daugelyje šalių, Suomijoje nėra centralizuotų mokyklų inspektavimo sistemų; vietos švietimo teikėjai (dažniausiai – savivaldybės) ir atskiros mokyklos yra teisiškai atsakingi už savo švietimo kokybės vertinimą ir tobulinimą. Ši praktika grindžiama teisės aktais ir remiama nacionaliniais vertinimo duomenimis bei nacionaliniais vertinimo planais⁸⁴. Pastebėtina, kad Suomijoje švietimo kokybės užtikrinimas labiau orientuotas į vadovavimą ir nuolatinį tobulėjimą, o ne griežtą išorinę kontrolę ar patikrinimus. Išorinis mokyklų inspektavimas

⁷⁶ Euridyce: France: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydice/france/quality-assurance-early-childhood-and-school-education>

⁷⁷ Perusopetuslaki: <https://www.finlex.fi/en/legislation/1998/628?language=fin>

⁷⁸ Finnish Education Evaluation Centre: <https://www.karvi.fi/en>

⁷⁹ Act on the Finnish Education Evaluation Centre (1295/2013): <https://www.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/687969/mainPdf/main.pdf>

⁸⁰ Government Decree on the Finnish Education Evaluation Centre: <https://www.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/687970/mainPdf/main.pdf>

⁸¹ National Education Evaluation Centre: Evaluation Council: <https://www.karvi.fi/en/about-us/fineecs-organisation/evaluation-council>

⁸² National Education Evaluation Plan (2024–2027): <https://www.karvi.fi/en/about-us/plan-education-evaluation-2024-2027>

⁸³ National Center on Education and the Economy: <https://ncee.org/finland/>

⁸⁴ National Education Evaluation Centre: Support for quality management: <https://www.karvi.fi/en/about-us/support-quality-management>

buvo panaikintas dar 1990 m. Remiantis EURIDYCE duomenimis⁸⁵, Suomijos švietimo sistema remiasi pasitikėjimu ir atsakomybe. Sistema pabrėžia švietimo teikėjų autonomiją visuose lygiuose – nuo ankstyvojo ugdymo iki suaugusiųjų švietimo – ir daug sprendimų galios suteikiama vietos švietimo teikėjams. Vietos teikėjai atsako už praktinį mokymo organizavimą bei teikiamų švietimo paslaugų efektyvumą ir kokybę. Pastebėtina ir tai, kad kai kurios mokyklos, pavyzdžiui, Suomijos tarptautinės mokyklos, gali kreiptis į Vertinimo centrą dėl savanoriškų išorės auditų, siekdamos gauti išorinį patvirtinimą apie savo švietimo kokybę ir atitiktį Suomijos švietimo standartams⁸⁶.

Apibendrintai galima teigti, kad kokybės švietimo užtikrinimas Suomijoje pirmiausia yra švietimo teikėjų ir mokymo įstaigų atsakomybė. Jie privalo teisės aktuose numatyta tvarka vertinti savo švietimo kokybę ir jo efektyvumą. Savarankiškas vertinimas yra pagrindinė metodika, o jo vykdymas sprendžiamas vietos lygmeniu. Sistema daugiausia pasikliauja mokytojų ir kito personalo įgūdžiais bei kompetencija.

Švedija

Bendrajį ugdymą Švedijoje reglamentuoja Švietimo įstatymas⁸⁷. Šio įstatymo 26 skyrius reglamentuoja mokyklų priežiūrą, valstybinę kokybės peržiūrą bei vertinimą. Pagrindinė institucija, vykdanči išorinę mokyklų priežiūrą, yra Švedijos mokyklų inspekcija⁸⁸ (toliau – inspekcija), veikianti prie Švietimo ir tyrimų ministerijos⁸⁹. Mokyklų išorinę priežiūrą taip pat vykdo ir savivaldos institucijos.

Remiantis Švietimo įstatymu (26 sk., 2 str.), nepriklausomos išorinės priežiūros tikslas – patikrinti, ar tikrinama veikla atitinka įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus. Priežiūra, kurią vykdo inspekcija, apima visą šalies mokyklų tinklą, įskaitant specialiųjų poreikių vaikams skirtas mokyklas. Taip pat inspekcija kontroliuoja, kaip savivaldos institucijos vykdo savivaldai priklausančių mokyklų priežiūrą (26 sk., 3 str.).

Šalyje vykdoma reguliari, arba planinė, švietimo įstaigų priežiūra, kuomet mokyklos yra sistemingai ir periodiškai tikrinamos. Inspekcija tikrina, ar mokyklos laikosi Švietimo įstatymo, ugdymo programų ir kitų teisės aktų. Mokyklų vertinimas apima mokymo kokybę, mokinių pagalbos vertinimą, pasiekimų vertinimus, vadovavimą mokyklai ir mokinių saugumą. Pastebėtina, kad šalyje mokyklų priežiūra gali vykti ir pagal poreikį, kai pateikiami skundai iš mokinių, tėvų ar darbuotojų, pavyzdžiui, dėl nepakankamos pagalbos mokiniams, nesaugios aplinkos ar neteisėtos praktikos.

Išorinė mokyklų priežiūra taip pat inicijuojama dėl mokyklų veiklos patvirtinimo ir licencijavimo. Mokyklų inspekcija vertina, ar steigėjas atitinka teisinius, finansinius ir ugdymo reikalavimus. Pastebėtina, kad jei mokyklos veikloje nustatomi trūkumai, inspekcija reikalauja juos ištaisyti, nurodo atitinkamą terminą, atlieka pakartotinius patikrinimus, taip pat gali skirti baudas, arba – sunkiais atvejais – uždaryti mokyklą.

Atkreiptinas dėmesys, kad inspekcija kartais atlieka išsamius patikrinimus konkrečiomis temomis, pavyzdžiui, vertinimo praktikos, pagalbos specialiųjų poreikių mokiniams ar naujai atvykusių mokinių integracijos temomis. Šie patikrinimai skirti sistemškai vertinti teikiamo ugdymo kokybę⁹⁰.

⁸⁵ Euridyce: Finland: <https://euridyce.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/finland/quality-assurance>

⁸⁶ Finnish National Agency for Education: School Validation for the Finnish International Schools: <https://www.educationfinland.fi/finnish-school-concepts/school-validation>

⁸⁷ Skollag (2010:800): https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

⁸⁸ Skolinspektionen: <https://www.skolinspektionen.se/>

⁸⁹ Ministry of Education and Research: <https://www.government.se/government-of-sweden/ministry-of-education-and-research/>

⁹⁰ Skolinspektionen: <https://www.skolinspektionen.se/other-languages/english-engelska>

Pastebėtina, kad savivaldos vykdoma švietimo įstaigų priežiūra šalyje kiek varijuoja. Antai Solnos miesto savivaldos internetiniame tinklalapyje⁹¹ pateikiama susisteminta informacija apie savivaldos lygmeniu vykdomą mokyklų priežiūrą. Čia teigiama, kad Solnos mieste ikimokyklinio ugdymo komitetas tvirtina mokyklų direktorius ir vykdo priežiūrą per Vaikų ir švietimo administraciją, remdamasis Švietimo įstatymu. Priežiūra apima reguliarius tikrinimus kas trejus metus, naujas veiklas – per šešis mėnesius, dokumentų peržiūrą, stebėjimus ir apklausas. Tikslinė priežiūra atliekama, kai nustatomi pažeidimai. Administracija tikrina mokyklų techninę ir mokomąją bazę, personalą, vertybes, specialiąją paramą, bendradarbiavimą su globėjais ir kt. Po patikrinimų teikiamos ataskaitos. Galimos sankcijos esant neigiamiems vertinimams – pastabos, draudimai, laikinas veiklos sustabdymas ar veiklos nutraukimas.

Švedijos mokyklų inspekcijos internetiniame tinklalapyje⁹² pateikiamas išsamus išorinio mokyklų ir mokyklų vadovų vertinimo kriterijų aprašas. Pravartu paminėti, kad skirtingi vertinimo kriterijai taikomi atsižvelgiant į mokyklos tipą (pradinis, specialusis, suaugusiųjų ugdymas), taip pat į mokyklos vadovų darbo specifiką. Kaip pavyzdys toliau pateikiami susisteminti planinio vertinimo kriterijai, skirti aukštesniosioms vidurinėms mokykloms vertinti.

Planinės ir tikslinės aukštesniųjų vidurinių mokyklų priežiūros vertinimo kriterijų tvarka⁹³ parengta kaip vertinimo pagrindas inspekcijos atliekamai planuotai ir tikslinei priežiūrai gimnazinėms mokykloms. Dokumentas suskirstytas į keturias pagrindines vertinimo sritis:

1. Ugdymas ir mokinių palaikymas.
2. Mokyklos veikla, siekiant saugumo.
3. Vertinimas ir pažymių skyrimas.
4. Pagrindinio vykdytojo atsakomybė.

Kiekvienoje srityje yra teminiai poskyriai su konkrečiais vertinimo kriterijais, kurie apibrėžia, ką tiksliai inspektoriai turi tikrinti. Pavyzdžiui, pirmajame vertinimo sritys skyriuje aprašoma, kad:

- mokymas turi būti organizuojamas pagal galiojančią švietimo tvarką ir atitikti programų turinį;
- mokiniams turi būti suteikta garantuota mokymosi laiko apimtis;
- mokytojai turi būti kvalifikuoti ir turi būti sukurta tinkama pagalbos sistema mokiniams.

Taip pat yra reikalavimai dėl individualių mokinių poreikių užtikrinimo, pavyzdžiui, pagalba mokiniams jų gimtąja kalba. Mokyklos sprendimai dėl nuotolinio mokymo turi būti teisiškai pagrįsti ir inspekcija turi būti apie tai informuojama.

Tolesnėse vertinimo aprašo dalyse nustatomi kriterijai dėl mokyklos veiklos planavimo, išteklių paskirstymo, mokymo proceso kokybės ir mokinių pasiekimų stebėjimo. Vertinimo kriterijai grindžiami *Skollagen* ir susijusiais švietimo reglamentais, kuriuos inspektoriai naudoja vertindami, ar mokyklos veikla atitinka teisės aktų reikalavimus.

Pastebėtina, kad šie vertinimo kriterijai yra esminė priemonė, pagal kurią inspekcija sprendžia, ar mokykla atitinka privalomus standartus, ir ar reikalingi tolesni veiksmai siekiant užtikrinti kokybišką ir teisėtą ugdymo veiklą.

Apibendrinus surinktą medžiagą, darytina išvada, kad Švedijoje veikia centralizuota ir planinė išorinio vertinimo sistema tiek valstybiniu, tiek savivaldos lygmeniu. Būtent centralizuotos sistemos buvimas bei reguliarius mokyklų priežiūros ir vertinimo pobūdis švediškąją sistemą skiria nuo anksčiau aptartų Estijos ir Suomijos atvejų.

Vokietija

⁹¹ Solna stad: Tillsyn av fristående förskolor och enskild pedagogisk omsorg: <https://www.solna.se/naringsliv/tillstand-regler-och-tillsyn/tillsyn-av-fristaende-forskolor-och-enskild-pedagogisk-omsorg>

⁹² Skolinspektionen: <https://www.skolinspektionen.se/inspektion/inspektion-steg-for-steg/under-inspektion/>

⁹³ Skolinspektionen: Bedömningsgrunder för planerad och riktad tillsyn av gymnasieskola: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/01-inspektion-och-tillstand/inspektion---steg-for-steg/under-inspektion/bedomningsgrunder-pt/skola/bedomningsgrunder-planerad-och-riktad-tillsyn-gymnasieskola2.pdf>

Vokietijos Federacinėje Respublikoje atsakomybė už švietimo sistemą yra padalyta tarp Federacijos ir federacinių žemių. Federacijos kompetencijos švietimo srityje apibrėžtos Pagrindiniame įstatyme⁹⁴. Tais atvejais, kai Pagrindinis įstatymas nesuteikia Federacijai įstatymų leidybos galių, teisė reguliuoti atitinkamas sritis priklauso žemėms. Šis principas taikomas mokyklų sistemai, aukštajam mokslui, suaugusiųjų švietimui ir tęstiniam mokymuisi. Švietimo sistemos organizavimas ir administravimas šiose srityse beveik išimtinai priklauso žemių kompetencijai. Dėl šios priežasties kiekviena federacinė žemė turi savo mokyklų ir švietimo srities teisinį reguliavimą, įtvirtintą atskiruose žemių mokyklų įstatymuose⁹⁵. Toliau bus apžvelgiamas dviejų didesniųjų Vokietijos federacinių žemių teisinis reguliavimas.

Bavarijos žemė. Bavarijos švietimo ir mokslo įstatyme (toliau – įstatymas)⁹⁶ nustatyta, kad valstybinė mokyklų priežiūra apima ugdymo sistemos planavimą ir organizavimą, ugdymo ir mokymo kokybės užtikrinimą, mokyklų konsultavimą ir rėmimą, mokyklų vidaus ir išorės veiklos priežiūrą bei bendradarbiavimą su kitomis švietimo ir jaunimo institucijomis skatinimą (111 straipsnio 1 dalis). Mokyklų kokybės užtikrinimas grindžiamas dviejų lygių vertinimu – mokyklų atliekamu vidiniu vertinimu (*interne Evaluation*) ir mokyklų priežiūros institucijų (*Schulaufsichtsbehörden*) vykdomu išoriniu vertinimu (*externe Evaluation*) (113c straipsnio 1 dalis).

Išorinis vertinimas vykdomas bendradarbiaujant su Valstybinių mokyklų kokybės ir švietimo tyrimų valstybiniu institutu⁹⁷ – institucija, remiančia ir konsultuojančia Bavarijos žemės Švietimo ir kultūros ministeriją dėl Bavarijos švietimo sistemos tobulinimo. Atsižvelgdamos į išorinio vertinimo rezultatus, mokyklos ir mokyklų priežiūros institucijos sudaro susitarimus dėl tikslų, o jų įgyvendinimo patikrą taip pat atlieka mokyklų priežiūros institucijos (113c straipsnio 2 ir 4 dalys).

Pažymėtina, jog mokyklų rūšys apibrėžiamos pagal jų teisinį statusą: skiriamos viešosios (valstybinės ir savivaldybių) ir privačios mokyklos, nustatant skirtingą jų steigimo, valdymo ir priežiūros režimą (3 straipsnis). Valstybinėse mokyklose mokytojų darbdavys yra Laisvoji Bavarijos valstybė, o savivaldybių mokyklose – atitinkami savivaldos subjektai. Privačios mokyklos privalo būti aiškiai atskiriamos nuo viešųjų (3 straipsnio 1–2 dalys), joms taikoma ribota valstybinė priežiūra⁹⁸.

Mokyklų priežiūros institucijos, atsižvelgiant į mokyklų rūšį, vykdo tiesioginę valstybinę priežiūrą, apimančią teisėtumo, organizacinės veiklos ir ugdymo kokybės kontrolę. Įstatyme numatytos šios priežiūrą įgyvendinančios institucijos: Bavarijos žemės ministerijos (*Staatsministerien*), iš kurių pagrindinė – Švietimo ir kultūros ministerija (kitos ministerijos – tik jų kompetencijos ribose); regioninės valdžios institucijos (*Regierungen*), vietos mokyklų vadovybės (*Schulämter*) ir tam tikrais atvejais apskričių administracijos (114 straipsnis).

Badeno-Viurtembergo žemė. Badeno-Viurtembergo mokyklų įstatymas⁹⁹ yra taikomas viešosioms mokykloms, kurios yra valdomos valstybės arba savivaldybės, apskrities, regionų ar mokyklų asociacijų. Privačioms mokykloms taikomos kai kurios eksplicitiškai įvardintos šio įstatymo nuostatos ir Privačių mokyklų įstatymas¹⁰⁰ (2 straipsnio 1 ir 2 dalys). Badeno-Viurtembergo mokyklų įstatyme nustatyta, jog valstybinė mokyklų priežiūra apima mokyklų sistemos planavimą, organizavimą ir plėtrą, ugdymo ir mokymo kokybės užtikrinimą, mokyklų konsultavimą ir rėmimą, mokyklų pedagoginės, administracinės ir teisinės veiklos kontrolę. Į mokyklų priežiūrą taip pat patenka duomenimis grindžiamo mokyklų kokybės vystymo kontrolė (32 straipsnio 1 dalis).

Kokybės vystymas realizuojamas per sistemingą duomenų rinkimą, analizę, vertinimą, kuriais remiantis nustatomi mokyklų tobulinimo tikslai. Viešosios mokyklos privalo reguliariai atlikti savo

⁹⁴ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>

⁹⁵ Schulgesetze der Länder in der Bundesrepublik Deutschland: <https://www.kmk.org/dokumentation-statistik/rechtsvorschriften-lehrplaene/uebersicht-schulgesetze.html>

⁹⁶ Bayerisches Gesetz über das Erziehungs- und Unterrichtswesen (BayEUG): <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayEUG>

⁹⁷ Staatsinstitut für Schulqualität und Bildungsforschung: <https://www.isb.bayern.de/english-version/>

⁹⁸ Remiantis Vokietijos Pagrindinio įstatymo 7 straipsniu ir Bavarijos Konstitucijos 134 straipsniu: <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayVerf>true>

⁹⁹ Schulgesetz für Baden-Württemberg (SchG): <https://www.landesrecht-bw.de/bsbw/document/jlr-SchulGBW1983pG9>

¹⁰⁰ Privatschulgesetz (PSchG): <https://www.landesrecht-bw.de/bsbw/document/jlr-PrSchulGBW1990rahmen>

ugdymo ir mokymo kokybės vidinį vertinimą (*interne Evaluation*), kuris prireikus papildomas išoriniu vertinimu (*externe Evaluation*), atliekamu Baden-Viurtembergo Švietimo analizės instituto (*Das Institut für Bildungsanalysen Baden-Württemberg*) (114 straipsnio 1–2 dalys). Institutas vykdo mokslinius mokyklų eksperimentų, bandomųjų projektų ir švietimo politikos reformų vertinimus, taip pat renka, apdoroja ir analizuoja mokyklų statistiką, mokinių pasiekimų (įskaitant mokymosi pažangos ir egzaminų) bei kitus švietimui reikšmingus duomenis (pavyzdžiui, reguliariai renka mokinių ir mokytojų nuomonės apie įvairius mokyklos ir mokymo kokybės aspektus, apklausas). Institutas teikia šias analizes mokykloms ir mokyklų priežiūros institucijoms (114 straipsnio 3, 6 ir 7 dalys).

Pažymėtina, jog mokyklų priežiūra organizuojama kelių institucinių kompetencijų lygmenimis. Švietimo ministerija (*Kultusministerium*), kaip aukščiausioji mokyklų priežiūros institucija, nustato duomenimis grindžiamo mokyklų kokybės vystymo teisinį ir procedūrinį pagrindą, apibrėžia dalyvaujančių institucijų uždavinius, tvirtina ugdymo planus, vertinimo tvarkas ir koordinuoja visos sistemos veikimą žemės aprėptyje (32, 35 ir 114 straipsniai).

Aukštesniojo (regioninio) lygmens mokyklų priežiūrą (*obere Schulaufsichtsbehörde*) vykdo regioninės valdžios institucijos (*Regierungspräsidien*), atsakingos už mokyklų pedagoginę ir tarnybinę mokyklų priežiūrą bei žemesniojo lygmens priežiūros institucijų koordinavimą (34 straipsnis). Žemesniojo lygmens, t. y. tiesioginę daugumos bendrojo ugdymo mokyklų priežiūrą, (*untere Schulaufsichtsbehörde*) atlieka valstybinių mokyklų administracijos (*Staatliche Schulämter*), vykdančios pedagoginę, administracinę ir tarnybinę priežiūrą bei kontroliuojančios mokyklų steigėjų pareigų vykdymą (33 straipsnis).

Duomenimis grindžiamo švietimo kokybės vystymo įgyvendinimą papildo Mokyklų kokybės ir mokytojų rengimo centras (*Zentrum für Schulqualität und Lehrerbildung*), prisidedantis prie mokyklų veiklos tobulinimo ir pedagogų profesinės kompetencijos stiprinimo.

Svarbų jungiamąjį ir koordinavimo vaidmenį tarp žemių mokyklų sistemų atlieka Žemių švietimo ir kultūros reikalų ministrų nuolatinė konferencija (*Kultusministerkonferenz*)¹⁰¹. Ji nevykdo tiesioginės mokyklų priežiūros, tačiau sudaro bendrą platformą, kurioje federacinės žemės derina savo švietimo politiką ir susitaria dėl bendrų kokybės stebėsenos principų. Siekiant stiprinti sistemine švietimo kokybės stebėseną, 2006 m. buvo priimta, o 2015 m. atnaujinta Švietimo stebėsenos bendroji strategija¹⁰², kurioje, be kita ko, numatytas dalyvavimas tarptautiniuose mokyklų veiklos tyrimuose, švietimo standartų peržiūra ir įgyvendinimas, kokybės užtikrinimo procedūros mokyklos lygmeniu bei bendras švietimo ataskaitų teikimas Federacijos ir žemių lygmeniu.

Šiame darbe analizuotų atvejų apibendrinimas pateikiamas paveiksle žemiau.

¹⁰¹ Die neue Gesamtarchitektur der KMK: <https://www.kmk.org/kmk/kultusministerkonferenz.html>

¹⁰² Gesamtstrategie Bildungsmonitoring:

https://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/2015/2015_06_11-Gesamtstrategie-Bildungsmonitoring.pdf, p. 5

Europos mokyklų priežiūros modeliai: 3 skirtingi požiūriai

Europos šalys taiko skirtingus bendrojo ugdymo mokyklų išorinio vertinimo modelius, kurie pagal valstybės vaidmenį ir centralizacijos lygį gali būti suskirstyti į tris pagrindines grupes. Šie modeliai atspindi skirtingas filosofijas – nuo griežtos valstybės kontrolės iki visiško pasitikėjimo mokyklų autonomija.

1. Valstybinis griežtai centralizuotas modelis

Valstybė – pagrindinė vertintoja

Valstybė planingai ir cikliškai atlieka išorinį vertinimą pagal griežtai reglamentuotus kriterijus.

Taikančios šalys

Danija, Liuksemburgas, Prancūzija, Švedija, Vokietija.

2. Tarpinis (nuosaikiai centralizuotas) modelis

Pasidalinta atsakomybė

Valstybinės institucijos ir pačios mokyklos dalinasi vertinimo bei priežiūros funkcijomis.

Taikančios šalys

Estija, Nyderlandai, iš dalies – Jungtinė Karalystė.

3. Mokyklų autonomijos modelis

Mokykla atsakinga už kokybę

Svarbiausias yra pačių mokyklų atliekamas įsivertinimas – tai pagrindinis priežiūros principas.

Taikanti šalis

Suomija.

Dominuojantis požiūris

Tarp analizuotų šalių tai yra labiausiai paplitęs modelis, pasižymintis griežtu teisiniu reglamentavimu.

Mišrus požiūris

Derinama valstybės administracinė priežiūra, teminės patikros ir mokyklų savianalizė.

Išorinis inspektavimas panaikintas

Griežta išorinė kontrolė pakeista pasitikėjimu, parama ir nuolatinio mokyklų tobulėjimu.

Išvada: Autonomija siejama su geriausiais rezultatais

Būtent Suomijos ir Estijos, taikančių labiau decentralizuotus modelius, švietimo rodikliai yra vieni geriausių pasaulyje.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus

Patarėjas dr. Juozapas Labokas

tel. (0 5) 209 6175, el. p. juozapas.labokas@lrs.lt

Patarėja Elžbieta Radušytė-Lukminienė

tel. (0 5) 209 6188, el. p. elzbieta.radusyte@lrs.lt

Patarėja dr. Ligita Šarkutė

Tel. +370 6 525 8621, el. p. ligita.sarkute@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2026